

О. В. Положенко

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье обоснованы педагогические условия формирования психологической готовности будущих специалистов аграрной отрасли к профессиональной деятельности, в частности такие: обеспечение профессионально направленного содержания психологической подготовки аграрников, создание рефлексивно-развивающей среды, аксиологизация психологической подготовки аграрников, диалогизация психологической подготовки аграрников.

Ключевые слова: педагогическое условие, психологическая подготовка, профессиональная направленность, рефлексивно-развивающая среда, аксиологизация, диалогизация.

O. V. Polozenko

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING PSYCHOLOGICAL READINESS OF FUTURE AGRICULTURAL SECTOR SPECIALISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES

The article substantiates the pedagogical conditions of psychological readiness of future specialists of agricultural sector for the profession, including the following ones: providing professionally oriented content of agrarian psychological training, the creation of reflexive and developing environment, the axiologization of agrarians' psychological training, the dialogization of agrarians' psychological training. The article focuses on professionally directed learning of psychology, the discipline contents, methods and forms of organization of psychological training. This should contribute to deepening students' interest in agricultural profession, formation of professional motivation, professional values, personal qualities which are necessary and important for the professional activity of specialists of agricultural sector. It is noted that professional orientation should be realized through the unity of semantic and procedural aspects of psychological training. It is proved that the development of professional and personal values of future professionals of agricultural sector in the process of psychological training should be carried out through a harmonious combination of psychological mechanisms of axiogenesis, such as adaptation, socialization, identification, internalization, externalization, individualization, personification. Dialogization is regarded as a specific environment or situation that arises on the basis of subject-subjective relations, where each student is seen by a teacher with all his uniqueness and originality. Dialogization of psychological preparation is characterized by collaboration and co-creation in research and educational activities; recognition of individual student's standpoint by a teacher, his interests and values; building up the common goal with inducement to self-motivation for searching for its achievement. In the process of psychological training dialogical interaction activates educational synergism, which is manifested in the co-creation of a teacher and students, allows to explore the internal difficulties of students; to strengthen the reflexive processes; to get emotional and substantial feedback.

Keywords: pedagogical condition, psychological training, professional orientation, reflexive and developing environment, axiologization, dialogization.

Подано до редакції 11.06.14

УДК: 378.147-047.64

Т. Г. Постоян

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ІННОВАЦІЙ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ» ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

В статті розкрито потенційні можливості навчальної дисципліни «Управління впровадженням інновацій в галузі освіти» щодо формування професійної компетентності майбутнього керівника навчального закладу.

Ключові слова: керівник навчального закладу, професійна підготовка, синергетичний підхід, професійна компетентність.

Постановка проблеми. Визначення пріоритетних напрямів розвитку управлінської діяльності – одна з актуальних сучасних проблем вищої педагогічної освіти. Попит на висококваліфікованих управлінців в навчальних закладах, освітніх установах, урядових та неурядових організаціях, асоціаціях, фондах, як і ра-

ніше залишається найгострішою. Ефективні управлінці у галузі освіти повинні вміти здійснювати різні види професійної діяльності (управлінську, науково-дослідницьку; навчально-педагогічну; науково-методичну) в умовах складної соціально-економічної ситуації і вимог ринкового середовища.

Формування та реалізація управлінських компетенцій визначається соціальним замовленням, яке проектує цілі і завдання управлінської діяльності в галузі освіти для регіону.

Соціальне замовлення вимагає від сучасної вищої педагогічної освіти формування серед інших інноваційної компетентності спеціаліста, що в свою чергу вимагає від педагогічної науки і практики не лише вивчення, а й забезпечення впровадження інновацій в діяльність навчальних закладів різного типу. Застосування інновацій у педагогічному процесі покликане забезпечити підвищення якості навчання і виховання або знизити витрати на досягнення звичних результатів навчання. Тільки професійно компетентний керівник забезпечить інноваційну діяльність сучасного навчального закладу, а значить і його конкурентоздатність на ринку освітніх послуг конкретного регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Положенні про інноваційну освітню діяльність інновація розглядається як вперше створена, вдосконалена або вже існуюча освітня, дидактична, виховна, управлінська система, її компоненти, що істотно поліпшують результати діяльності [1].

Проблеми інновації розглядаються у наукових дослідженнях Ю. Гільбуха, Г. Дробнохода, Г. Кларіна, Є. Огарьова, В. Онушкіна, І. Підласого, А. Підласого, В. Сластьоніна, О. Савченка, Л. Ващенко, А. Попова Л. Даниленко та ін.

Стосовно обґрунтування ключового поняття дослідження – професійна компетентність, слід зазначити, що його змістова складова визначається рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотиваційними прагненнями до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи. Психолого-педагогічні дослідження Е. Зеєр, А. Маркової, О. Хуторського дозволяють визначити окремий узагальнений показник професіоналізму та професійної компетентності [2]. За А. Марковою, професійна компетентність є поєднанням психічних якостей і станів, які дозволяють діяти самостійно і відповідально з метою оволодіння людиною здатністю і умінням виконувати певні трудові функції. Е. Зеєр вважає, що професійно компетентний працівник є фахівцем з необхідними знаннями, вміннями, якостями, досвідом та індивідуальним стилем діяльності для якісного і продуктивного виконання праці. Слід зазначити, що професійна компетентність є інтегральною характеристикою особистості, що обумовлює готовність і здатність виконувати професійні функції.

Інноваційна компетентність педагога – система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у навчально-виховному процесі [1].

Метою статті є визначення потенційних можливостей навчальної дисципліни «Управління впровадженням інновацій в галузі освіти» як засобу формування професійної компетентності майбутніх керівників за-

кладів освіти.

Виклад основного матеріалу. У Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського протягом останніх п'яти років здійснюється підготовка керівників навчальних закладів. Відкриття цієї спеціальності було викликано нагальною потребою – за даними статистики, менше 15% керівників сфери освіти Одещини мали вищу освіту в галузі управління. З 2008 року навчання за спеціальністю «Управління навчальним закладом» здійснюється за денною та заочною формою.

Пропонуючи студенту магістратури систему знань в галузі менеджмента освіти, створюються умови щодо формування потреби майбутнього керівника до змін, пошуку шляхів переходу до нового стану, будуючи траєкторію особистісного зростання. Така постановка мети порушує питання змістовності інформації, що пропонується в межах вивчення дисциплін навчального плану підготовки фахівця. В цілому необхідно вести розмову про актуальну проблему адаптації змісту освіти в галузі менеджменту освіти до соціально-економічної ситуації, до нових потреб суспільства.

Специфіка освітнього процесу у Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського стосовно майбутніх керівників навчальних закладів полягає у тому, що моделювання професійної підготовки компетентного управлінця складається з двох системних блоків: фундаментального і прикладного. При цьому обидва блоки синергетично взаємопов'язані, що знаходить відображення в їх міждисциплінарній значущості. Цільова орієнтація такої системності полягає у побудові більш загальних у порівнянні з будь-якими іншими теоріями знань про управлінську діяльність [3]. Системний підхід у процесі підготовки керівників навчальних закладів дозволяє студентам магістратури оволодіти необхідним фундаментом (системою знань), на якому вибудовуються спеціальні знання щодо специфіки управління у галузі освіти.

Реалізована у Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського концепція такої системи підготовки актуальна, оскільки дає можливість здійснювати підготовку компетентного фахівця, готового до професійної діяльності, конкурентоспроможного на ринку праці. Отже, результатом глибокого осмислення процесів системної орієнтації управлінської підготовки є високий рівень якості та ефективності навчального процесу.

Системний підхід до процесу навчальної діяльності забезпечує безперервний цілісний розвиток особистості студента магістратури. У зв'язку з цим найважливішою методологічною основою навчального процесу в університеті є розвиток здібностей суб'єктів цього процесу (викладачів, студентів) до поставлення мети, тоді формування знань, умінь і навичок (компетентнісний підхід) у процесі професійної підготовки виступає засобом досягнення цієї мети. Таким чином, методологія системного підходу щодо формування професійної компетентності майбутнього керівника навчального закладу стає

провідною у процесі переходу від «knowledge» підходу (одержання знань) до технології «cooperation and development» (співпраці та розвитку) через формування «живих знань-умінь» (living knowledge) у системі управлінської підготовки [4].

У контексті досліджуваної проблеми представляється доцільним визначити потенційні можливості навчальної дисципліни «Управління впровадженням інновацій в галузі освіти» як засобу формування професійної компетентності майбутніх керівників навчальних закладів. У результаті практичної діяльності ми дійшли висновку, що підвищити рівень професійної компетентності і як наслідок конкурентоспроможності, майбутні керівники навчальних закладів можуть у процесі вивчення навчальної дисципліни «Управління впровадженням інновацій в галузі освіти».

Програма дисципліни призначена студентам магістратури зі спеціальності 8.18010020 «Управління навчальним закладом». Забезпечення навчальної дисципліни здійснюється кафедрою управління освітніми закладами та державної служби ПНПУ імені К.Д. Ушинського.

Мета дисципліни: ознайомити студентів магістратури з теоретичними основами, методичними підходами щодо організації та управління інноваційною діяльністю навчального закладу; оволодіти методикою оцінки інновацій в освітній діяльності, технологією впровадження інновацій в діяльність навчального закладу. Сформувати готовність до управління впровадженням освітніх інновацій у діяльність навчального закладу.

Для досягнення мети визначено наступні завдання:

- здійснити аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних підходів щодо визначення інноваційної діяльності як наукової проблеми;

- виявити найбільш розповсюдженні підходи щодо впровадження інновацій у діяльність навчального закладу;

- визначити принципи та зміст управління інноваційною діяльністю навчального закладу;

- виявити підходи до аналізу готовності педагогів до інноваційної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент магістратури повинен знати:

- сутність, принципи, функції управління інноваційною діяльністю;

- основні досягнення світової та вітчизняної науки і практики управління інноваційними процесами в освіті;

- психолого-педагогічні методи дослідження і діагностики готовності педагогічного колективу до роботи в умовах впровадження освітніх інновацій;

- основні умови здійснення інноваційної освітньої діяльності.

Вміти:

- формулювати мету та основні завдання управління інноваційними процесами в освіті;

- аналізувати інноваційний потенціал навчального закладу;

- оцінювати ефективність інновацій в освітній діяльності;

- організовувати управління інноваційною діяльністю та розробляти організаційні структури системи управління інноваційною діяльністю навчального закладу.

Зазначимо, що зміст дисципліни розкрито в двох змістових модулях:

- змістовий модуль 1. Теоретичні засади інноваційних процесів в освіті;

- змістовий модуль 2. Управління впровадженням інновацій у навчальному закладі.

Мета дисципліни реалізується наступною тематикою занять: «Сутність інноваційної педагогічної діяльності», «Готовність педагога до інноваційної діяльності», «Бар'єри щодо впровадження нововведень у професійну діяльність педагога», «Управління інноваційною педагогічною діяльністю як вид соціального управління», «Технологія впровадження в освітній процес досягнень педагогічної науки і практики», «Адміністративне забезпечення інноваційної діяльності навчального закладу».

Активний педагогічний вплив щодо формування інноваційної компетентності у студентів магістратури здійснюються у процесі лекційних, практичних занять та їх самостійної роботи. Навчальна дисципліна розрахована на 60 годин, з них 30 – аудиторних годин (14 лекційних годин, 16 практичних годин), 30 годин самостійної роботи студентів.

На лекційних заняттях розглядаються найбільш складні та актуальні проблеми педагогічної теорії і практики.

На практичних заняттях аналізується професійна література, нормативні документи, проводиться захист проекту управління впровадженням нововведень. Такі форми роботи дають можливість студентам магістратури розвивати ініціативу; створюють умови для пошукової роботи та ефективного творчого застосування набутого досвіду в управлінській діяльності; удосконалюють навички аналізу, синтезу, узагальнення матеріалу; розвивають вміння висловлювати власні думки, вчатися культурі дискусії. Практичні заняття уточнюють, конкретизують і систематизують знання студентів, отримані під час лекцій та самостійної роботи студентів, формують практичні вміння та навички [5]. До практичних занять студенти мають можливість готуватися творчо, це засвідчують наступні види роботи:

- прогнозування ефективності нововведення (за вибором студента);

- проектне завдання: виявити, створити портфоліо інновації на задану (довільну) тему.

У ході навчального процесу використовуються інтерактивні методи і прийоми навчання:

- «мозковий штурм», побудований на колективному евристичному діалозі, направленому на продукування нових ідей;

- евристичні питання використовуються для спрямування творчого пошуку з метою вирішення певної проблеми;

- метод вільних асоціацій полягає в побудові нових

асоціацій, окремі з яких можуть слугувати вектором пошуку вирішення проблеми;

- метод інверсії спрямований на вирішення проблеми в нових напрямках;
- метод емпатії – метод особистісних аналогій;
- метод синектики – спонуканням студентів до самостійної стратегії вирішення проблеми (постановки проблеми, її пошуку та шляхів вирішення);
- метод системного аналізу і моделювання.

На самостійну роботу винесені питання, які пов'язані з аналізом першоджерел, періодичної преси. Для самоконтролю розроблено три рівня питань: питання репродуктивного характеру, питання-аналогії, питання-протиріччя.

Поточний контроль здійснюється у формі опитування, виступів на практичних заняттях, письмового контролю засвоєння навчального матеріалу, виконання проєктів, тестування. Ефективними є форми участі студентів у навчальному процесі, що підлягають поточному

контролю: усна доповідь; доповнення; питання до тих хто відповідає, рішення управлінських ситуацій; рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз додаткової літератури; письмові завдання (есе, тестові, контрольні роботи та ін.); самостійне опрацювання теми; підготовка доповідей, тез на конференцію, конспектів навчальних чи наукових текстів.

Висновки. Отже, важливість і актуальність формування професійної компетентності майбутнього керівника навчального закладу безперечна. Викладений підхід щодо формування професійної компетентності в цілому та інноваційної компетентності майбутніх керівників навчальних закладів зокрема підвищує якість та ефективність їх професійної підготовки.

Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення потенціалу дисциплін за вибором студентів магістратури щодо формування професійної компетентності майбутнього керівника навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Л. М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону : Монографія / Л. М. Ващенко. – К. : Тираж, 2005. – 380 с.
2. Гуревич Р. С. Педагогічна компетентність і професіоналізм педагога / Р. С. Гуревич // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 28 / Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. – 529 с. – С. 9-14.
3. Зеер Э. Ф. Технология профессий : учеб. пособ.

/ Э. Ф. Зеер. – М. : Академия, 2003. – 336 с.

4. Ноздренко Е. А. Особенности подготовки социально-культурной деятельности менеджера в целостности технологического подхода и формирование высокого духовного и интеллектуального потенциала / Е. А. Ноздренко // Журнал Сибирского федерального университета. Гуманитарные и общественные науки. – Красноярск, 2011. – № 4 (1). – С. 128-142.
5. Подласый И. П. Продуктивная педагогика / И. П. Подласый. – М. : Народное образование, 2003. – 430 с.

REFERENCES

1. Vashchenko, L. M. (2005). *Upravlinnia innovatsiynymy protsesamy v zahalnyi serednii osviti rehionu [Managing the innovation process in general secondary education in the region]*. Kyiv: Tyrzh [in Ukrainian].
2. Hurevych, R. S. (2011). *Pedahohichna kompetentnist i profesionalizm pedahoha [Pedagogical competence and professionalism of the teacher]*. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy – Modern technology and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems*, 28, 9-14. Kyiv-Vinnitsia: TOV firma «Planer» [in Ukrainian].

3. Zeyer, E. F. (2003). *Tekhnologiya professiy [Technology of professions]*. Moscow: Akademiya [in Russian].
4. Nozdrenko, Ye. A. (2011). *Osobennosti podgotovki sotsialno-kulturnoy deyatel'nosti menedzhera v tselostnosti tekhnologicheskogo podkhoda i formirovaniye vysokogo dukhovnogo i intellektual'nogo potentsiala [Features of preparing for socio-cultural management activities in the integrity of the process approach and the formation of high spiritual and intellectual potential]*. Krasnoyarsk [in Russian].
5. Podlasyy, I. P. (2003). *Produktivnaya pedagogika [Productive pedagogy]*. Moscow: Narodnoye obrazovaniye [in Russian].

Т. Г. Постоян

УЧЕБНАЯ ДИСЦИПЛИНА «УПРАВЛЕНИЕ ВНЕДРЕНИЕМ ИННОВАЦИЙ В ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАНИЯ» КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ РУКОВОДИТЕЛЕЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

В статье раскрыты потенциальные возможности учебной дисциплины «Управление внедрением инноваций в области образования» по формированию профессиональной компетентности будущего руководителя учебного заведения.

Ключевые слова: руководитель учебного заведения, профессиональная подготовка, синергетический подход, профессиональная компетентность.

T. H. Postoian

ACADEMIC DISCIPLINE "MANAGING THE IMPLEMENTATION OF INNOVATIONS IN EDUCATION" AS A MEANS OF FUTURE EDUCATION INSTITUTIONS MANAGERS PROFESSIONAL COMPETENCE FORMING

The author argues that a synergistic approach to learning ensures the formation of competent and competitive professionals. The meaning of the learning process in transferring knowledge from teacher to student and in modeling a competent manager, where the professionalism is vital, is represented. The article reveals the importance and the potential of discipline "Managing the Implementation of Innovations in Education" for the formation of professional competence in the field of management education. A society that dictates purposes and objectives of training managers in education defines formation and implementation of professional competence. The author reveals the purposes and the objectives of the discipline "Managing the Implementation of Innovations in Education" in the context of shaping the future of a competent manager. The work shows lectures and practical classes that implement the purposes and the objectives of the discipline. The author describes the didactic effect on the formation of innovative competence-oriented forms of work that enhance initiative, research and creative development and allow students to use the experience in their professional activities. In this article the author describes teaching methods that foster the formation of the future manager innovation competence (the method of associations, the method of solving problems in new directions, the method of motivating students to achieve strategic goals, the method of system analysis and modeling). The presented approach to the formation of professional competence of future education managers improves the quality and the effectiveness of their training.

Keywords: head of training institution, training, synergistic approach, professional competence.

Подано до редакції 10.06.13
